

Føroyska bankakreppan

-At kritisera beslutningina um viðreførelsa af Sjóvinnubankan er der ikke belæg for. Hvad der derimod kan diskuteres og kritiseres, er udformningen af viðreførelsen og den ledsagende økonomiske politik fra oktober 1992 og frem skriver Lise Lyck, búskaparfrøðingur í 3. partinum av fyrilestri sínum. 4. og seinasti partur kemur í blaðið hósdagin.

7. Den færøske bankkrise

Oktober 92

Den færøske bankkrise blev synlig d. 6. oktober 1992, en dato som alle færinger vil huske. Finansstilsynet lukkede Sjóvinnubankin og krævede ny kapitaltilførsel, som lovgivningen foreskriver.

I sådanne situationer plejer der at ske en fusion, eller en anden bank (en evt. køber) ansættes som Tilsynets konsulent til at gennemgå engagementerne med henblik på en vurdering af soliditeten.

Sjóvinnubankens hovedaktionærer, Fiskasølan og forsikringsselskabet Tryggingarsambandið, kunne ikke tilføre mere kapital. Færinger, færøske myndigheder og politikere syntes ikke at have meget viden om „lender of last resort“ problematikken og om bankkriser på dette tidspunkt. Reaktionen virkede, som om man blev totalt overrumplet over situationen, lige som det var tilfældet i Danmark ved Kronebankens i 1884 og 6. juli Bank sagen i 1987. Ingen anden bank blev involveret i vurderingen.

Færøske politikere rejste til Danmark. Resultatet blev aftalen mellem den danske regering og det færøske landstyre af 6. oktober 1992. Det aftales at oprette en fond, Finansieringsfonden af 1992, og at denne skulle have et kapitalindskud på 500 mio. kr., 200 mio. kr. skulle komme fra den i 1964 oprettede Investeringsskatsfond for Færøerne og 300 mio. fra et 5-årigt statslån, som Landstytet optog. Aktiekapitalen i Sjóvinnubankin blev nedskrevet fra 98 mio. til 15 mio. kr. Endvidere forpligtede Landstytet sig til at følge et økonomisk-politisk stabiliseringsprogram, udarbejdet efter internationale standarder

for genopretningsprogrammer inden 5 måneder og udarbejdet af uvidende økonomer udlånt af IMF.

Hvad Finansstilsynet fandt i Sjóvinnubankin, vides ikke på grund af bankhemmeligheden, men lad mig forsøge med en vurdering: Ved banklukninger vurderes aktiver efter enkeltaktivers værdi i stedet for efter going-concern princippet. Her ved forringes aktiverne til et sted mellem det halve og en tredjedel. Samtidig opstår et betydeligt behov for øgede hensættelser, herimellem måske hensættelser relateret til Landstytets aktiviteter, siden kravet om økonomisk genopretningsprogram indgår så kraftigt i afslutningen.

Af de 500 mio. kr. tilført Finansieringsfonden af 1992 tilføres 475 mio. kr. til Sjóvinnubankin, hvor Finansieringsfonden af 1992 bliver hovedaktionær. Siden aktiekapitalen nok nedskrives med 73 mio. kr., er banken solvent. Min formodning går i retning af, at finansieringen af trawlere uden egentlig eksistens af egenkapital har haft afgørende betydning for behandlingen af bankkrisen.

Finansieringsfonden af 1992 ledes af en bestyrelse på 5 medlemmer, hvor regeringen udpeger 3, heriblandt formanden. Nationalbankdirektør Richard Mikkelsen bliver formand.

Det synes klart, at ingen i Finansstilsynet, Nationalbanken og regeringen har haft tilstrækkelig opdateret viden om fiskeriets udvikling mængdemæssigt og prismæssigt i 1992, for set i den sammenhæng er kapitaltilførslen håbløst lille.

Resten af efteråret 92 og februar 93 aftalen

I efteråret 1992 måtte også Fø-

roya Banki have kapitaltilførsel. 62 pct. af aktiebeholdningen var ejet af Den Danske Bank. Den Danske Bank garanterer en aktieemission på 82,5 mio. kr. til kurs 160 og indskyder 200 mio. kr. i ansvarlig kapital. Hvor meget af aktieemissionen, der endte hos Den Danske Bank, vides ikke, dvs. Den Danske Bank indskød minimum 200 mio. kr. og maksimum 332 mio. kr. En vurdering på Færøerne lyder, at Den Danske Bank selv fik 90 pct. af aktieudvidelsen. Regnes med dette, tilfører Den Danske Bank ca. 320 mio. kr.

Ved udgangen af 1992 beløb afskrivning og hensættelser i bankerne sig til 1.564 mio. kr. svarende til 24% af udlånene mod afskrivninger og hensættelser de foregående år på niveau 200-350 mio. kr.

I forbindelse med årsregnskabet for 1992 måtte Sjóvinnubankin have tilført yderligere kapital, og Landstytet måtte igen til København. Resultatet blev en tillægsaftale i februar 1993 til oktober 1992 aftalen.

Aftalen rummer i punkt 2 en statsgaranti for eventuel yderligere likviditetstilførsel til Sjóvinnubankin fra Nationalbanken. Her kommer „lender of last resort“ problematikken først frem, men vagt og i den klassiske form jf. afsnit 2, som ellers ikke benyttes i Danmark jf. afsnit 5.

B-aktiekapitalen i Sjóvinnubankin nedskrives til 35,3 mio. kr.

Der ydes et statslån på 350 mio. kr., der indskrives i Finansieringsfonden af 1992, som igen indskyder de 350 mio. i Sjóvinnubankin, og Finansieringsfonden får lov til at bestemme fordelingen på aktiekapital og ansvarlig kapital. Lånet er også 5-årigt.

Lånet er betinget af en erklæring fra Landstytet og en fælleserklæring fra den danske regering og det færøske lands-

Lise Lyck, búskaparfrøðingur

styre.

Landstytets erklæring har form af en konstatering af en opfølgning af, hvad der er gennemført af tidligere mere eller mindre direkte krav fra långiver og af nye krav og initiativer. IMF-modellen følges, og der fokuseres på udbudsbegrænsende tiltag.

Fælleserklæringen introducerer strukturpolitikken og lovparagraffer fra dansk lovgivning (Aktieselskabsloven § 163, Anpartsloven § 133, Årsregnskabsloven § 68, Erhvervsfosselsloven § 65, Bank- og Sparekasseloven § 55 og lov om visse kreditinstitutter § 7) sættes i kraft.

Tiden til sommeren 93

I marts 93 ændres ejerforholdene mellem Finansieringsfonden og Den Danske Bank via et aktiebytte. Ejerforholdene i Sjóvinnubankin bliver: Finansieringsfonden af 1992 69 pct., Den Danske Bank 30 pct. og øvrige 1 pct.

Ejerforholdene i Føroya Banki bliver: Finansieringsfonden af 1992 60 pct., Den Danske Bank 30 pct. og øvrige 10 pct.

På baggrund af gældssituationen på Færøerne indgås d. 28. maj 1993 en rammeaftale mellem den danske regering og Færøernes Landstyre om refinansiering af gælden. Det er værd at bemærke sig, at gældsspørgs-

ålet nu for første gang spiller en central rolle i aftaleteksten!

Staten låner Færøernes Landstyre penge til refinansiering af afdragene på gælden, som udbetales i takt med afdragsterminderne. Omfanget af refinansieringen aftales årligt. Tabel 1 (aftalens bilag a) viser den gæld, der omfattes af aftalen. (Se venligst bilag a sidst i artiklen).

Lånet er på markedsvilkår.

I punkt 5 hedder det: „Landstytet vil om fornødent tilføre midler til de to store færøske banker, hvis det viser sig påkrævet for at opfylde banklovgivningens krav om likviditet og solvens.“ (Fremhævelingen af solvens er foretaget af mig.) Staten anerkender her første gang sin rolle som „lender of last resort“ på længere sigt. (Solvens opfattelse). Herved bestemmes, at ingen af de to store færøske banker kan gå konkurs.

Der ydes et statslån på 1 mia. kr., hvoraf 5-600 mio. kr. forudsettes at være i beredskab til bankerne.

Strukturpolitikken er nu helt central. Der tales ikke mere om IMF-økonomerne, men om stabilitetsorienteret finanspolitik.

Havde aftalen set sådan ud i oktober 1992, havde situationen på Færøerne været meget anderledes i dag (min påstand), men aftalen kom for sent.

Bankernes halvårsregnskab viste som ventet et nyt stort hensættelsesbehov på 1 mia. Det betød, at stort set hele beløbet på 560 mio. kr. af lånet på 1 mia. i majaftalen tilførtes bankerne. De 2 bankers bestyrelser foreslog en fusion af bankerne, og regeringen godkendte dette i august 1993.

Efteråret 1993

Forhandlingen med Landstytet fandt planmæssigt sted i september 1993, og en ny aftale blev indgået 12. oktober 1993 mellem den danske regering og Færøernes Landstyre.

I punkt 2 blev Landstytet pålagt en budgetforbedring på 250 mio. kr., der både skulle omfatte indtægts- og udgiftssiden. Et krav, der har været med til at forværre situationen, så situationen nu i februar 1994 igen er meget alvorlig, og som har været med til at øge Huslænefondens problemer.

Ved Finansstilsynets inspektion i september konstateredes et yderligere kapitaltilførselsbehov på 1,3 mia. kr.

I protokollet af 12. oktober 1993 konstateres en række punkter, der har karakter af opfølgning/status vedrørende tidligere beslutninger. Der siges ja til fremsættelse af lovforslag om omsættelige kvoter i fiskeriet 1. januar 1994, og balancen mel-